

פנינים מתורת רבינו הגאון
רבי רב הבה
קרק שליט"א
ידו"ק טבריה ת"ד

ויקרא
גליון 5 | תשע"ט

הטעם ששחיטה בלשון יחיד נאמרה וזריקה בלשון

רבים

וְשַׁחַט אֶת כֹּן הַבֶּקֶר לִפְנֵי ה' וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם
וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד (א, ה)

הנה המתבונן בלשון המקראות שלפנינו יראה שהשחיטה נאמרה בלשון יחיד "ושחט", ואילו הזריקה נאמרה בלשון רבים "וזרקו". וביאור הדבר נראה, דהנה משמעות הגמרא (פסחים ז, ב) שמצות השחיטה היא בבעלים עצמו, ואף שאין הדבר מעכב שייעשה דבר בגופו ממש, מ"מ יש לומר שעכ"פ צריך לבא לשליחות מצד הבעלים, ואף שבגמרא (קדושין כג, ב) אמרו שכהנים שלוחי דרחמנא ולא שלוחי דידן, מ"מ זהו רק בעבודות הצריכות כהונה, אבל השחיטה יש לומר שלעולם נעשית בשליחות הבעלים. והדבר מוכרח כן, שהרי כל ההכרח שאמרו בגמרא שם שכהנים הם שלוחי דרחמנא, זהו רק משום דליכא מידי דאיהו לא מצי עביד ושליח מצי עביד, ובשחיטה הרי לא שייך זאת, שהרי גם הוא עצמו יכול לשחוט. ולפי זה מבואר היטב הטעם ששחיטה נאמרה בלשון יחיד, והיינו מפני שהדבר נעשה בשליחות הבעלים שהוא יחיד, אבל הזריקה כבר אינה נעשית בשליחותו, אלא מתחלקת היא בין הכהנים כפי הנראה להם.

(אמנם אי נימא שבשחיטה בעינן לבא לדין שליחות של הבעלים)

דייקא, תיקשי קצת, למ"ד שצפון אינו מתחיל לאלתר בתחילת צפון העזרה, אלא מתחיל רק מכנגד במזבח ולמעלה, ומקום זה הלא הוא למעלה מ"א אמה של מקום דריסת רגלי ישראל, ונמצא שאין אפשרות לבעלים לשחוט קדשי קדשים שלו, ואם כן תיקשי, שגם בשחיטה הוי כל מילתא שאיהו לא מצי עביד שליח לא מצי משוי. אך צריך לומר, שאיסור הכניסה למקום זה הוי רק מניעה צדדית, ואין זה מבטל את השליחות לגבי השחיטה, ועדיין חשיב שאיהו ג"כ מצי עביד, ובפרט לפמ"ש"כ התוס' שאיסור הכניסה בין האולם ולמזבח של זרים אינו אלא מדבריהם, נוחא טפי).

דין רבוע וסביב דמזבח

וְשַׁחַט אֶתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה לִפְנֵי ה' וְזָרְקוּ
בְנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת דָּמֹו עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב (א,
(א)

הנה בגמרא זבחים (סב, ב) אמרו שהיה הכבש מובדל מן המזבח, ודבר אפשר למדו מהא דאמר קרא "סביב" וכן מה דאמר קרא "רבוע", ואמרו שם דאיצטריך למכתב סביב ואיצטריך למכתב רבוע, דאי כתב רחמנא רק "סביב" א"כ הו"א שהמזבח היה עגול, לכך אמר רבוע, ואם היה אומר רק "רבוע" הו"א שאמנם זויות יש לו אך המזבח הוא אפילו אריך וקטין, ואינו רבוע, לכך כתב רחמנא גם סביב שכל צדדיו מסביב שוים.

אכן קצת צריך ביאור, אמאי לא נכתב "סביב" בפרשת תרומה, בהדי מידות המזבח, ורק "רבוע" נכתב שם שהוא חצי דבר, ובגמרא נתבאר דתרווייהו צריכי, שמשלימים זה את זה.

ואפשר לבאר דהנה יש לעיין בדבר אחר המונח על גבי המזבח בפחות מג' טפחים שיקלקל את הריבוע (אי אמרינן לבוד לחומרא) ויתבטל בזה הדין של סביב, ואנן חזינן לא כן בגמרא שם, שהרי אמרו שם דסגי בהרחקת כמלא נימא של הכבש מן המזבח כדי לשמור על דין סביב, ומשמע קצת מזה שהדין של סביב אינו בהלכות החפצא של המזבח, אלא זהו הלכה בפני עצמו, והוא שזריקת הדם שנעשית בדפנות תהיה מרוחקת מן האמצע בשוה מכל הצדדים, וזה פירוש הפשט שבמילת "סביב". וממילא מחייב הדבר שהמזבח יהיה מרובע מוחלט, ולא סגי באריך וקטין, וממילא פשוט שלא משגחינן בכך שהכבש סמוך למזבח בשיעור לבוד, אלא סגי בהרחקתו מן המזבח אפילו כמלא נימא, שאז כבר קיימת המציאות של ריחוק הדפנות מן האמצע בשוה מכל הצדדים.

ולפי זה ניחא היטב שדוקא הדין של רבוע דמפיק מעיגול ראוי להכתב בפרשת תרומה בהדי מדות המזבח ולא הדין של סביב, כי דין זה נתבאר שאינו מהחכות החפצא דהמזבח עצמו, אלא הלכה בפנ"ע במעשה הזריקה.

עיקרה של מנחה

וּנִפְשׁ כִּי תִקְרִיב קֶרֶבֶן מִנְחָה לַה' סֹלֶת יִהְיֶה
קֶרֶבֶנּוֹ וְיִצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לִבְנָהּ (ב,
(א)

הנה רש"י הביא דברי חז"ל, "ונפש כי תקריב - לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה

שפתי
לנאמנים

פניני משא ומתן עם רבינו

אם יש עניין לקרוא בס"ת
מהודר

מטו בבית מדרשא משמיה דמרן הגר"ש זי"ע"א (ונדפס בקובץ תשובות ח"ג סי' טו), כי מה שנהגו בכמה מקומות לחפש בקריאת התורה ובפרט בשבת זכור, להיות במקום שמוציאין ספר תורה מהודר, אין בזה ענין, כי מה שיש הידור בכתב נאה בספר תורה (כמבואר בדרשתם שבת קלג, ב, מקרא דזה אלי ואנוהו), היינו הידור בקיום מצות "כתבו

וכיון שכן אין בהבאה זו עבודה פנימית מצד האדם, אך בקרבן מנחה, שאין בהבאתה שום כבוד לבעליה, אלא ניכר לכל שעני הוא בכך, הרי ודאי שהבאתו נובעת מהרגשת הנפש, ולא ממידות הגוף, וזהו שנאמר מכל הקרבנות דוקא בקרבן מנחה "נפש כי תקריב".

הטעם שפרשת מנחה נאמר בלשון נוכח

וְאִם מִנְחָה עַל הַמִּזְבֵּחַ קִרְבַּנְךָ סֶלֶת בְּלוֹלָה בְּשֶׁמֶן מִצֶּה תִּהְיֶה (ב, ה)
יש לדקדק בחילוק הלשונות שבין פרשת קרבנות בהמה לפרשת המנחות, שבפרשת המנחות נאמרה הפרשה בלשון נוכח, כמו שנאמר במקרא שלפנינו "קרבנך", וכן להלן לגבי מנחת מרחשת נאמר "ואם מנחת מרחשת קרבנך", ואילו לגבי קרבן בהמה נאמר בלשון נסתר, כמו שאמר הכתוב לעיל "ואם מן הצאן קרבנו" וגו', וצ"ב טעם החילוק הלזה.

ונראה לבאר לפי פשוטו, שהרי במנחה נאמר בה "ונפש כי תקריב", ורש"י הביא דברי חז"ל "שלא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה אלא במנחה, מי דרכו להתנדב מנחה, עני, אמר הקדוש ברוך הוא מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו". המבואר מזה, שבמנחות ישנה התקרבות בבחינה מסוימת של מסירות נפש, אשר לפי זה יש לומר שלכך אמר הכתוב מקראה בלשון נוכח, מפני שחיבה יתירה נודעת לו.

אלא במנחה, מי דרכו להתנדב מנחה, עני, אמר הקדוש ברוך הוא מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו".

והנה בגמרא (מנחות ו, א) מבואר שאף שקרבנות בעלמא באים בשותפות, מכל מקום מנחות אינן באות בשותפות. ונראה שהדבר מתבאר על פי דברי חז"ל הנ"ל, כי במנחה אין החשיבות לחפצא עצמה, אלא עיקר החשיבות בזה הוא לטורחו ומאמצו של הגברא, ולזאת אין המנחה באה בשותפות, כי אם תבא בשותפות, הרי שייחסר במעשהו של הגברא. משא"כ בקרבנות דעלמא שבסתמא אינן של עניים, הרי שבהם עיקר החשיבות הוא בהחפצא, שהקרבן עצמו חשוב, לזאת באים הקרבנות בשותפות, כיון שהחפצא הלז הוקרבה בין שניהם, ואין כאן שום חסרון.

עוד מצינו בגמרא שהקרבנות המנחה קשה היא יותר מהקרבנות קרבנות, וכמו שאמרו בגמרא שקמיצה היא מעבודות הקשות שבמקדש. וביאור הענין נראה על פי מה שנתבאר, שמכיון שבמנחה אין החשיבות מצד עצם החפצא עצמה, אלא מצד הבאתה, לזאת עיקר עיקר העבודה שבה היא ההקרבה עצמה, משא"כ בקרבנות שעיקר החשיבות שבהם היא מצד החפצא, לכך לא נאמר שצריך טורח והתאמצות במעשה ההקרבה.

עוד נראה להוסיף לבאר בפשוטו הטעם שנאמר "נפש" במנחה ולא בזבחים, מפני שבקרבן בהמה שהוא חשוב מצד עצמו, אם כן, יתכן שהאדם המביא את הזבח הלזה כוונתו לשם כבוד,

עבודת הפורים

שאל אחד לרבינו מהי עיקר העבודה לימי הפורים הבעל"ט, והשיב לו רבינו וסיפר אודות הסבא רבי יוסף יוזל מנובהרדוק זצ"ל, שבימי מלחמת העולם הראשונה נצרכה ישיבת נובהרדוק לנווד בדרכים ולהמלט מהחזית המתקרבת, ובדרכם עברו באחד הגבולות, והגיע קצין רוסי בכיר, והחל לעיין בניירותיהם של העוברים בגבול, ובני הישיבה נכנסו לפחד נורא, שיראה אותו קצין שאין להם את הניירות הדרושים, וכאשר ראה זאת הסבא זצ"ל, ניגש ישירות אל הקצין, ושאלו, היכן ניתן להשיג כאן כוס גזוז, ובכך הראה לבני הישיבה שמראה כלפיו ביטול גמור.

וזו היא העבודה לימי הפורים, ש"המן" לא היה איזה קצין רוסי, אלא מושל בכיפה, וכפי המבואר אף שלט בקליפות ומזלות, ובכל זאת מרדכי לא קם ולא זע ממנו, וכשהתורה מעידה כך הרי שאכן שלא היה סרך דק מן הדק של הערכה כלפיו, והחשיבו לפחות מקליפת השום, כיוון שאדם מאמין ודבוק בהש"ת אין מקום בלבו לשום יראה מנברא שבעולם.

דעת

החבמה ומוסד

שפה לנאמנים - המשך

לכם" של ס"ת, אבל קריאת התורה שהיא מדין "תלמוד תורה", בזה אין נפקותא מאיזה כתב הוא קורא, וכל שהכתב כשר לכתחילה, תו אין נפק"מ בהידורים, דמה לי לומד מכתב זה או מכתב זה, וכשם שלא מצינו הידור מצוה בעסק תורה בגמרא יפה הוא הדין כאן. עכ"ת. וכבר קדמו בסברה זו בשו"ת הר צבי (חאו"ח סו"ס סג). ע"ש שכתב להסתפק בזה. וכן רימז לסברה זו בשו"ת אפרקטא דעניא (ח"ג ס"י קצו). ע"ש. [וראה שו"ת רעק"א בהדקמת בניו משמו. ודוק].

ואמר רבינו שליט"א, שלדעתו הדבר תלוי במה שיש לחקור בדין קריאת התורה מתוך ספר דוקא, אי הוי הגדר בכדי להציל מאיסור דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרו על פה (ראה גיטין ס, ב, ותמורה יד, ב, ושו"ע או"ח ס"י מט), ואשר לפי זה נמצא שאין ענין במצות הקריאה באותיות מהודרות, אך אם ענין הדבר הוא מפני שישנו ענין נוסף בקריאה מתוך הכתב, (כעין עניא ד"רואים את הקולות"), אם כן יש לדון דשפיר איכא "ואנוהו" גם בקריאה. וכן נראה מדברי הגריה"ש בתשו' מהרש"ם (ח"ו ס"י ג). עשה"ס.

וקצת מוכח כן בסוגיא דב"ב (מג, א) לגבי בני העיר שנגנב ספר תורה שלהן שאין דנין (את הגנב שטוען קנייתו) בדיני אותה העיר, ואין מביאין ראיה מהן

(דכולן שותפין בו ונוגעין בעדות), אמאי, ליסלקו בי תרי נפשיהו ולידיינו, שאני ס"ת דלשמייה קאי. ופירש רשב"ם, "ואין יכול לסלק עצמו שלא יהא נוגע בעדות, שהרי נהנה בו ויוצא בשמיעתו" וכו'. והעיר רבינו, דאי נימא דכל ענין הקריאה בספר זהו בשביל לינצל מאיסור אמירת פסוקים בעל פה, אם כן צריך מקור לומר דגם ככה"ג חשיב "נהנה". ויש לדון בזה. ויש שבקשו להוכיח דלא כהגרי"ש"א מדברי התוס' במנחות (לב, ב, ד"ה הא) בשם ר"ת, דס"ת צריך שרטוט משם זה קלי ואנוהו, ותפלין כיון שמכוסין הן אי"צ שרטוט. ונקטו שהטעם שס"ת צריך שרטוט משום שקורין בו. וא"כ מוכח דיש בקריאת ס"ת דין ואנוהו. (ראה שו"ת מנחת אשר ח"ג ס"י פא). ודחה רבינו בפשיטות, דכשם שלכו"ע יש ואנוהו בכתובה נאה לענין קיום מצות כתיבה, ה"ה לענין השרטוט שמועיל לכתובה מיושרת, וליכא ראיה כלל.

ולפי כל הנ"ל צ"ל דמה שאמרו בשבת (קלג ע"ב) קולמוס נאה היינו שיש לו צורה טובה, ועי"ז יוצא כתב נאה. וכן מבואר בס' חדש האביב ובן יהוידע שם. אבל בשפת אמת פי' דעצם הקולמוס בלי תוצאת הכתב יש בו ענין שיהיה נאה. וצ"ע. ומה שאמרו שם ספר תורה נאה, היינו דהקלף המיועד לכתוב בו ס"ת יהיה נאה. ואח"כ מבארת הברייתא וכתוב בו וכו'. וכן פי' הגר"ש שברדון בהגה לשו"ת מהרש"ם (ח"ו ס"י ג). - **מרשימות הגאון רבי יקותיאל אוהב ציון שליט"א**

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביבאס זצ"ל

הדפסת העלון לע"נ רבני טבריא:

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאג'א זצ"ל